

תורה שבעל פה

בית, חינוך ומשפחה

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	(16×4)	–	64 נקודות
פרק שני	–	(12×3)	–	36 נקודות
אנ:	–		–	
פרק שלישי	–		–	
סך הכול	–		–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (64 נקודות)

ענו על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 16 נקודות).

1. "טובים השניים מן האחד"

- א. לפניכם ארבעה ציטוטים שאפשר ללמוד מהם על תהליך בחירת בן זוג.
- "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-לֵהִים לֹא טוֹב הָיְתָה הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ" (בראשית ב', י"ח).
 - "וְהָיָה הַנְּעִרָה אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיהָ הָטִי נָא כֶּדֶף וְאַשְׁתָּה וְאָמְרָה שְׁתָּה וְגַם גְּמֻלְיָהּ אֲשָׁקָה אֹתָהּ הַכֹּחֶת לְעִבְדָּהּ לִיצְחָק". (בראשית כ"ד, י"ד)
 - "שִׁקָּר הַחֹן וְהָבֵל הַיָּפִי אֲשֶׁה יִרְאֶת ה' הִיא תִתְהַלֵּל" (משלי ל"א, ל').
 - "כִּי הַנּוֹתֵן יֵאָהֵב" (הרב אליהו דסלר, מכתב מאליהו).
- כתבו ארבעה דברים בנוגע לתהליך בחירת בן זוג הנלמדים מציטוטים אלה (מכל ציטוט אפשר ללמוד יותר מדבר אחד).
בתשובתכם ציינו מאילו מילים מן הציטוטים למדתם כל אחד מן הדברים שכתבתם.
(8 נקודות)
- ב. (1) על פי בעל ספר החינוך, הסבירו את הטעם למצוות פרייה ורבייה.
(2) בנוגע למצוות פרייה ורבייה כתב בעל ספר החינוך: "והמבטלה ביטל עשה, ועונשו גדול מאוד".
מדוע עונשו של המבטל מצווה זו גדול מאוד?
(5 נקודות)
- ג. מדוע פטרה התורה את הנשים ממצוות פרייה ורבייה? כתבו סיבה אחת. (3 נקודות)

2. יצר ויצירה

- א. הרב יצחק בר ששת (הריב"ש) דן במקרה שבו אישה התלוננה שהשכן שלה הטריד אותה.
לאישה לא היו הוכחות או עדים, והשכן הכחיש את טענותיה כלפיו.
(1) מה פסק הריב"ש בנוגע להענשת השכן, ומדוע?
(2) הריב"ש קבע כמה הוראות שנועדו למנוע מן השכן את האפשרות להטריד אישה זו. כתבו שתי הוראות.
(7 נקודות)
- ב. "וְהָיָה מִחֲנִיף קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר" (דברים כ"ג, ט"ו).
(1) על פי המדרש (ויקרא רבה, פרשה כד, ז), מהו החטא שנחשב "ערוֹת דבר"?
(2) על פי המהר"ל, חטא זה הוא פגיעה במהותו של האדם. הסבירו מדוע.
(5 נקודות)
- ג. בחוברת הלימוד מובאות כמה הנחיות המיועדות לגברים ולנשים שנמצאים שעות רבות יחד במסגרת מעורבת.
ציינו שלוש מן ההנחיות האלה. (4 נקודות)

3. קידושין ונישואין

- א. (1) הסבירו את המושג "שידוכין" בלשון חז"ל.
 (2) הסבירו מהי החשיבות של שלב השידוכין.
 (4 נקודות)
- ב. "המקדש בלא שידוך..." (רמב"ם, הלכות אישות, פרק ג', הלכה כ"ב).
 כתבו מהו דין הקידושין ומהו דין המקדש במקרה זה. (4 נקודות)
- ג. (1) "האישה נקנית בשלוש דרכים..." (קידושין, פרק א', משנה א').
 ציינו את שלוש הדרכים שהאישה נקנית בהן.
 (2) יוסי קידש את חנה ולא היו עדים במעמד זה.
 כתבו מהו מעמדה של חנה מבחינה הלכתית, ונמקו את תשובתכם.
 (3) יש מקרים שבהם אף שהיו עדים במעמד הקידושין, הקידושין אינם תקפים.
 כתבו דוגמה למקרה כזה.
 (8 נקודות)

4. מחויבויות שבין איש לאשתו

- א. (1) למי אדם צריך לדאוג יותר מבחינה כלכלית – לעצמו או לאשתו וילדיו? נמקו את תשובתכם.
 (2) ציינו שתי חובות שחייב הבעל לאשתו מדברי סופרים.
 (6 נקודות)
- ב. "שטר הכתובה הוא תקנת השלום בין הבעל ואשתו והוא ביטחון ושלוות האישות ביניהם".
 (הרב אברהם ישעיהו קרליץ, חזון איש)
 הסבירו כיצד "שטר הכתובה הוא תקנת השלום בין הבעל ואשתו". (3 נקודות)
- ג. (1) ציינו מהו הסכום שנחשב "עיקר כתובה", וכתבו מדוע נקבע סכום זה.
 (2) כתבו מהי "תוספת כתובה", והסבירו מדוע תיקנו חכמים "תוספת כתובה".
 (7 נקודות)

5. בניית הבית

- א. "דריש רבי עקיבא: איש ואישה, זכו - שכינה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן" (סוטה יז, ע"א).
 כתבו שתיים מן המשמעויות של המילה "זכו" בציטוט זה. (4 נקודות)
- ב. (1) על פי התורה, כתבו מהו הציווי שחל על הבעל בשנה הראשונה לנישואין, וציינו דבר אחד שאסור לו לעשות בשנה זו.
 (2) בנוגע לציווי שחל על הבעל שאל הרב משה צבי נריה:
 "וכי רק לתחילת חיי הנישואין יש צורך בציווי זה? ומה לאחר השנה הראשונה?" (נר למאור).
 הסבירו את תשובתו על שאלה זו.
 (6 נקודות)
- ג. (1) "ואם היה בא לפנינו דין זה שאישה קובלת על בעלה שמכה אותה, היינו מחמירין עליו [יותר] מאילו היה מכה את האחר" (הרב מאיר מרוטנבורג, שו"ת מהר"ם מרוטנבורג, סימן רצא, ו).
 על פי המהר"ם מרוטנבורג, העבירה של בעל המכה את אשתו חמורה יותר מן העבירה של אדם המכה אדם אחר.
 הסבירו את הנימוק של המהר"ם מרוטנבורג לכך.
 (2) ציינו שני עונשים שהציעו הפוסקים להטיל על בעל שמכה את אשתו.
 (6 נקודות)

יש לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדתם.

פרק שני (36 נקודות)

אם למדתם **פרקים א'–י"א מן החוברת**, ענו על שלוש מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 12 נקודות).

6. מצוות עונה

- א.** (1) מהי מצוות עונה, ומדוע היא נקראת כך?
 (2) מהי החשיבות של מצוות עונה בנוגע לקשר שבין איש לאשתו?
 (5 נקודות)
- ב.** "ואותה ההלכה, הקשה כברזל, שאסרה הזדווגות לאישה בימי נידתה ועשתה כמה סייגים לאיסור זה..."
 (הרב יוסף דב סולובייצ'יק, "ובקשתם משם", איש ההלכה)
 (1) מהו סייג?
 (2) כתבו מהי מטרתם של הסייגים בהלכות נידה, וציינו דוגמה לסייג כזה.
 (4 נקודות)
- ג.** "אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו... ראוי לו... שינהיג עצמו בקדושה" (רמב"ם, הלכות דעות).
 על פי הרמב"ם, כתבו שני דברים שצריך להקפיד עליהם בזמן קיום יחסי אישות. (3 נקודות)

7. טומאה וטהרה

- א.** בספר "דרכי טהרה" העוסק בהלכות נידה, כתב הרב מרדכי אליהו:
 "בנות ישראל החמירו על עצמן... וסיבות רבות לחומרא זאת... דין זה, אף על פי שהוא חומרא, נקבע כהלכה שאין עליה עוררין".
 (1) הסבירו מהי חומרה זו של בנות ישראל.
 (2) "וסיבות רבות לחומרא זאת" – כתבו סיבה אחת.
 (3) כתבו בלשונכם את דברי הרב מרדכי אליהו המודגשים בקו.
 (7 נקודות)
- ב.** (1) "וְאִשָּׁה כִּי יִזְוֹב זֶזֶב זֶזֶב יָמִים רַבִּים..." (ויקרא ט"ו, כ"ה).
 במדרש (מדרש תנחומא, פרשת מצורע, סימן ו) מובאת שאלה בנוגע לפסוק זה. כתבו בלשונכם את השאלה הזאת.
 (2) כתבו בלשונכם את תשובת המדרש על השאלה הזאת.
 (5 נקודות)

8. כיסוי ראש

- א. הסבירו את המושג "דת יהודית", וכתבו מהו סוג כיסוי הראש הנדרש על פי "דת יהודית". (3 נקודות)
- ב. ענידת טבעת נחשבת סימן היכר לאישה נשואה, אך ההלכה אינה מסתפקת בסימן היכר זה. על פי הרב יוסף צבי רימון, הסבירו מדוע ההלכה אינה מסתפקת בסימן היכר זה. (3 נקודות)
- ג. כתב הרב יוסף צבי רימון: "חובת כיסוי הראש אינה קלה לאישה".
- (1) על פי דבריו, מהו הקושי של אישה בנוגע לחובת כיסוי ראשה?
- (2) כתבו קושי נוסף משלכם שיכול להיות לאישה בנוגע לחובת כיסוי ראשה.
- (3) על פי הרב יוסף צבי רימון, מה יעזור לאישה להצליח להקפיד על מצווה זו על אף הקשיים? (6 נקודות)

9. גירושין ועגינות

- א. (1) מהו "גט מעושה"?
- (2) יש מצבים שבהם גם "בגיטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (ערכין, פרק ה', משנה ו'). כתבו שני מצבים כאלה. (5 נקודות)
- ב. (1) הסבירו מיהי "עגונה" ומדוע היא נקראת כך.
- (2) בהלכה נקבע שיש להקל בדינים שונים כדי להתיר נשים מעגינות. ציינו שתי הקלות כאלה. (7 נקודות)

10. שאלות קצרות

- ענו בקצרה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 6 נקודות).
- א. "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות..." (תענית, פרק ד', משנה ח').
- צינו שני מאפיינים של הבגדים שלבשו בנות ירושלים בימים אלה, וכתבו את הנימוק שהוזכר במשנה לאחד מן המאפיינים האלה.
- ב. גבר ואישה שאינם נשואים זה לזה ונוסעים לבדם במכונית, לא בשעת הדחק ולא במקום סכנה, אינם עוברים על איסור ייחוד אם מתקיימים שני תנאים. כתבו את שני התנאים.
- ג. על פי הרב מרדכי אליהו, בדיקת "הפסק טהרה" היא "הבדיקה החשובה ביותר לטהרתה של האישה". מהי בדיקת "הפסק טהרה", ומדוע בדיקה זו היא החשובה ביותר לטהרתה של האישה?

יש לענות על פרק שני אַן על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדתם.

פרק שלישי (36 נקודות)

אם למדתם **פרקים א'–ו', י'–י"ד מן החוברת**, ענו על שלוש מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

11. גירושין ועגינות

- א. (1)** מהו "גט מעושה"?
(2) יש מצבים שבהם גם "בגיטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" (ערכין, פרק ה', משנה ו').
 כתבו שני מצבים כאלה.

(5 נקודות)

- ב. (1)** הסבירו מיהי "עגונה" ומדוע היא נקראת כך.
(2) בהלכה נקבע שיש להקל בדינים שונים כדי להתיר נשים מעגינות.
 ציינו שתי הקלות כאלה.

(7 נקודות)

12. התנהלותה של משפחה

- א.** מפנייתו של יעקב אבינו לרחל ולאה לפני החזרה לארץ־ישראל, ומדברי רבי אלעזר בן עזריה לחכמים שהציעו לו להיות נשיא – עולה עיקרון דומה.
(1) כתבו מהו העיקרון.
(2) בחרו באחד משני האישים האלה – יעקב אבינו אַן רבי אלעזר בן עזריה – והדגימו כיצד העיקרון שכתבתם בא לידי ביטוי במעשיו.

(5 נקודות)

- ב.** "עֲשֵׂה שִׁבְתְּךָ חֹל וְאַל תִּצְטָרֵךְ לִבְרִיּוֹת" (רמב"ם ושולחן ערוך).
 הסבירו בלשונכם דברים אלה. (3 נקודות)
ג. "וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱ-לֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיךָ לָךְ כָּח לַעֲשׂוֹת חַיִּים" (דברים ח', י"ח).
 על פי רבנו ניסים ("דרשות הר"ן"), לפסוק זה יש הסבר שגוי והסבר נכון.
 מהו ההסבר השגוי, ומהו ההסבר הנכון? (4 נקודות)

13. קרבה בין האיש לאישה

- א. (1) מהי מצוות עונה, ומדוע היא נקראת כך?
(2) מהי החשיבות של מצוות עונה בנוגע לקשר שבין איש לאשתו?
(5 נקודות)
- ב. "ואותה ההלכה, הקשה כברזל, שאסרה הזדווגות לאישה בימי נידתה ועשתה כמה סייגים לאיסור זה..."
(הרב יוסף דב סולובייצ'יק, "ובקשתם משם", איש ההלכה)
- (1) מהו סייג?
(2) כתבו מהי מטרתם של הסייגים בהלכות נידה, וציינו דוגמה לסייג כזה.
(4 נקודות)
- ג. "אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו... ראוי לו... שינהיג עצמו בקדושה" (רמב"ם, הלכות דעות).
על פי הרמב"ם, כתבו שני דברים שצריך להקפיד עליהם בזמן קיום יחסי אישות. (3 נקודות)

14. סוגה בשושנים – קרבה וריחוק בחיי הזוגיות

- א.** בספר "דרכי טהרה" העוסק בהלכות נידה, כתב הרב מרדכי אליהו:
 "בנות ישראל החמירו על עצמן... וסיבות רבות לחומרא זאת... דין זה, אף על פי שהוא חומרא, נקבע כהלכה שאין עליה עוררין".
- (1) הסבירו מהי חומרה זו של בנות ישראל.
 - (2) "סיבות רבות לחומרא זאת" – כתבו סיבה אחת.
 - (3) כתבו בלשונכם את דברי הרב מרדכי אליהו המודגשים בקו.
- (7 נקודות)
- ב.** (1) "וְאַשֶׁהָ כִּי יָזַב זֹכֵךְ דָּמָה יָמִים רַבִּים..." (ויקרא ט"ו, כ"ה).
- במדרש (מדרש תנחומא, פרשת מצורע, סימן ו) מובאת שאלה בנוגע לפסוק זה. כתבו בלשונכם את השאלה הזאת.
- (2) כתבו בלשונכם את תשובת המדרש על השאלה הזאת.
- (5 נקודות)

15. שאלות קצרות

- ענו בקצרה על שני מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 6 נקודות).
- א. "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות..." (תענית, פרק ד', משנה ח').
- צינו שני מאפיינים של הבגדים שלבשו בנות ירושלים בימים אלה, וכתבו את הנימוק שהוזכר במשנה לאחד מן המאפיינים האלה.
- ב. גבר ואישה שאינם נשואים זה לזה ונוסעים לבדם במכונית, לא בשעת הדחק ולא במקום סכנה, אינם עוברים על איסור ייחוד אם מתקיימים שני תנאים. כתבו את שני התנאים.
- ג. מה הם שני התנאים ההכרחיים לטבילה כשרה במקווה טהרה כשר?

בהצלחה!